

Mezinárodní obchod

Vladan Hodulák

Tato prezentace je určena výhradně pro studenty kurzu *Mezinárodní ekonomické vztahy MVZ141* na FSS MU v akademickém roce 2018/2019. Jakékoliv nakládání s prezentací pro jiné než studijní účely v tomto kurzu je zakázáno

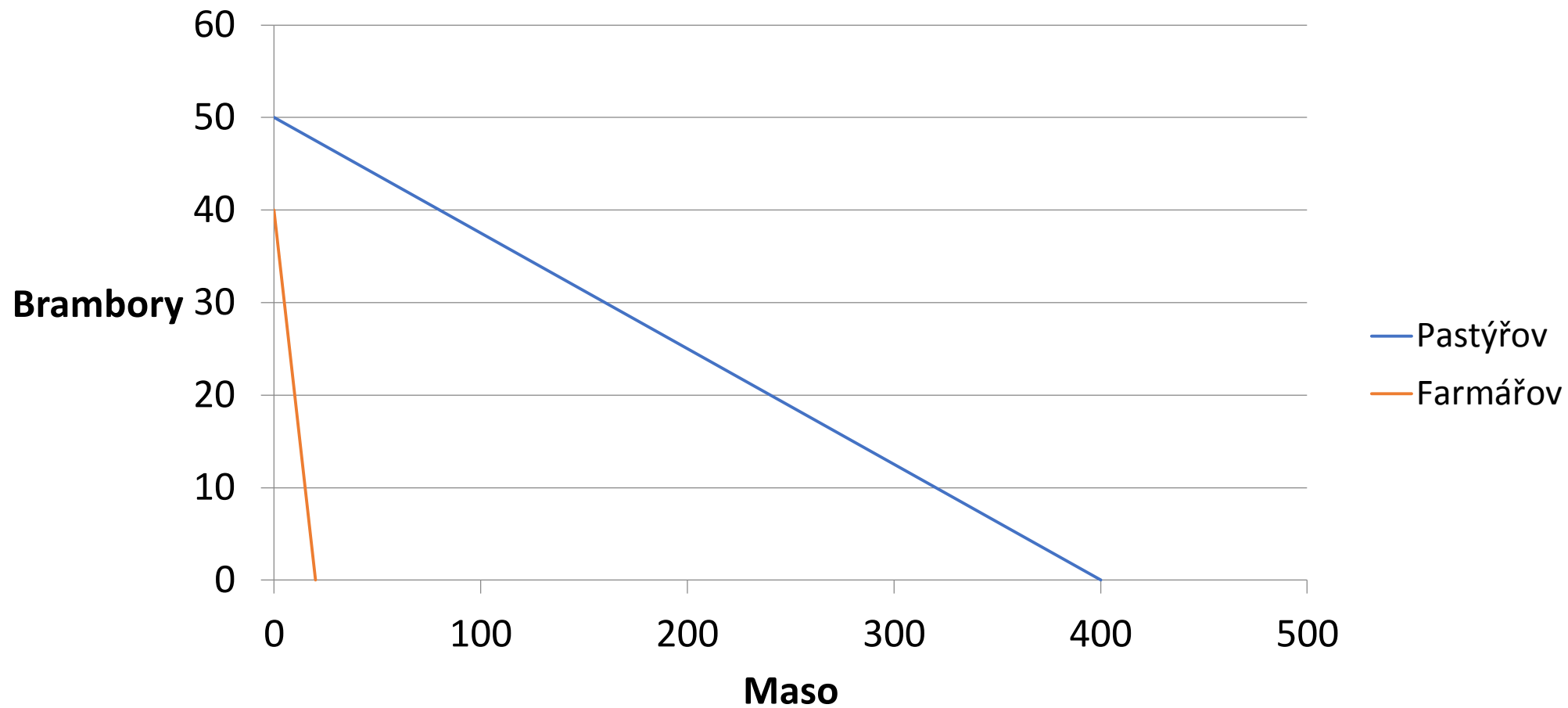
Teorie mezinárodního obchodu

- Merkantilismus
  - Protekcionismus, podpora vývozu, obchod jako hra s nulovým součtem
- Absolutní výhoda (A. Smith 1776)
  - Stát se má specializovat na produkci statků, ve kterých má absolutní výhodu
  - Intuitivní závěr
- Komparativní výhoda (D. Ricardo 1819)
  - Stát se má specializovat na produkci statků, které produkuje relativně levněji
  - Náklady obětované příležitosti
  - Díky využití komparativní výhody mohou v systému volného obchodu získat všechny země
  - Pro většinu lidí na první pohled matoucí závěr

Modelování v ekonomii

- Ekonomický model
  - Teoretický konstrukt znázorňující ekonomické procesy pomocí několika proměnných a souboru logických či kvantitativních vztahů mezi nimi
  - Obvykle matematický
- Znaky
  - Předpoklady modelu
  - Ceteris paribus
  - Endogenní a exogenní proměnná
- Jednoduchý model komparativní výhody
  - Jeden zdroj, dvě země, dva produkty, konstantní výnosy, stejná vybavenost zdroji

Hranice výrobních možností

Autarkie - maximální výroba při specializaci (tuny)		
	Maso	Brambory
Farmářov	20	40
Pastýřov	400	50

Autarkie - možná výroba a spotřeba (tuny)		
	Maso	Brambory
Farmářov	10	20
Pastýřov	200	25

Obchod - specializace ve výrobě (tuny)		
Výroba	Maso	Brambory
Farmářov	0	40
Pastýřov	240	20

Obchod - možné rozdělení spotřeby (tuny)		
Spotřeba	Maso	Brambory
Farmářov	30	30
Pastýřov	210	30

Teorie mezinárodního obchodu

- Původní komparativní výhoda – specializace na základě produktivity
- Současný (Heckscher-Ohlinův) model pracuje se specializací na základě různé vybavenosti země výrobními faktory
- Dopravní náklady
- Problematika výnosů z rozsahu
- Volný obchod a hospodářský rozvoj
  - Prorůstové aspekty mezinárodního obchodu
  - Argument nedospělého odvětví
  - Směnné relace

Zahraničně obchodní politika

- Vymezení - soubor aktivit státu, kterými cílevědomě působí na zahraniční obchod své země.
- Liberalismus – přístup usilující o odstranění obchodních bariér a zdůrazňující přínos volného obchodu
- Protekcionismus – přístup upozorňující na rizika volného obchodu, existují v podstatě tři důvody protekcionismu
  - Ochrana zaměstnanosti
  - Zisky ohrožených odvětví
  - Národní zájem (relativní zisky, soběstačnost, strategická odvětví)

Nástroje zahraničně-obchodní politiky

- **Clo**
  - Forma nepřímé daně, která se vyměřuje na dovoz a vybírá se při vstupu zboží do země
  - Má tendenci zvýšit cenu, snížit spotřebované množství, snížit dovážené množství a zvýšit domácí výrobu
- **Kvóta**
  - Množstevní omezení dovozu
  - Má podobné dopady jako clo, ale nevytváří příjem státu
- **Netarifní překážky dovozu**
  - Zákaz dovozu z neekonomických důvodů (standardizace, kultura, životní prostředí)
  - Otázka zneužití
- **Subvence**
  - Podpora určitého typu produkce, mnoho podob (výzkum a vývoj, daně, záruky aj.)
  - Snižuje tržní cenu a zvyšuje objem výroby

Dopady mezinárodního obchodu

- Autarkie a její dopady
- Dopady otevření se obchodu
  - Krátkodobě ovlivňuje ceny, příjmy, zaměstnanost a úroveň spotřeby
  - Dlouhodobě vytváří tlak na realokaci zdrojů a potenciálně podporuje hospodářský růst díky specializaci
- Politické dopady liberální obchodní politiky
  - Vnitrostátní – vytváří vítěze a poražené, otázka kompenzace znevýhodněných skupin
  - Mezinárodní – růst vzájemné závislosti, potenciál tlumit mezinárodní spory
- Politické dopady protekcionistické politiky
  - Vnitrostátní – zisky zájmových skupin a ztráty celkové populace
  - Mezinárodní – celní války, izolace a zvyšování mezinárodního napětí

Mezinárodní obchodní režim

- Mezinárodní režim
  - Soubor implicitních a explicitních zásad, norem, pravidel a rozhodovacích procedur, kolem nichž se vytvářejí očekávání aktérů v určité oblasti.
- Jednostranná liberalizace
- Bilaterální × multilaterální jednání
- Prvky současného režimu
  - WTO (GATT) jako hlavní pilíř, multilaterální jednání
  - Zásada nediskriminace (doložka nejvyšších výhod)
  - Národní zacházení
  - Mechanismus urovnání sporů
  - Výjimky z pravidel (FTAs, RZ)

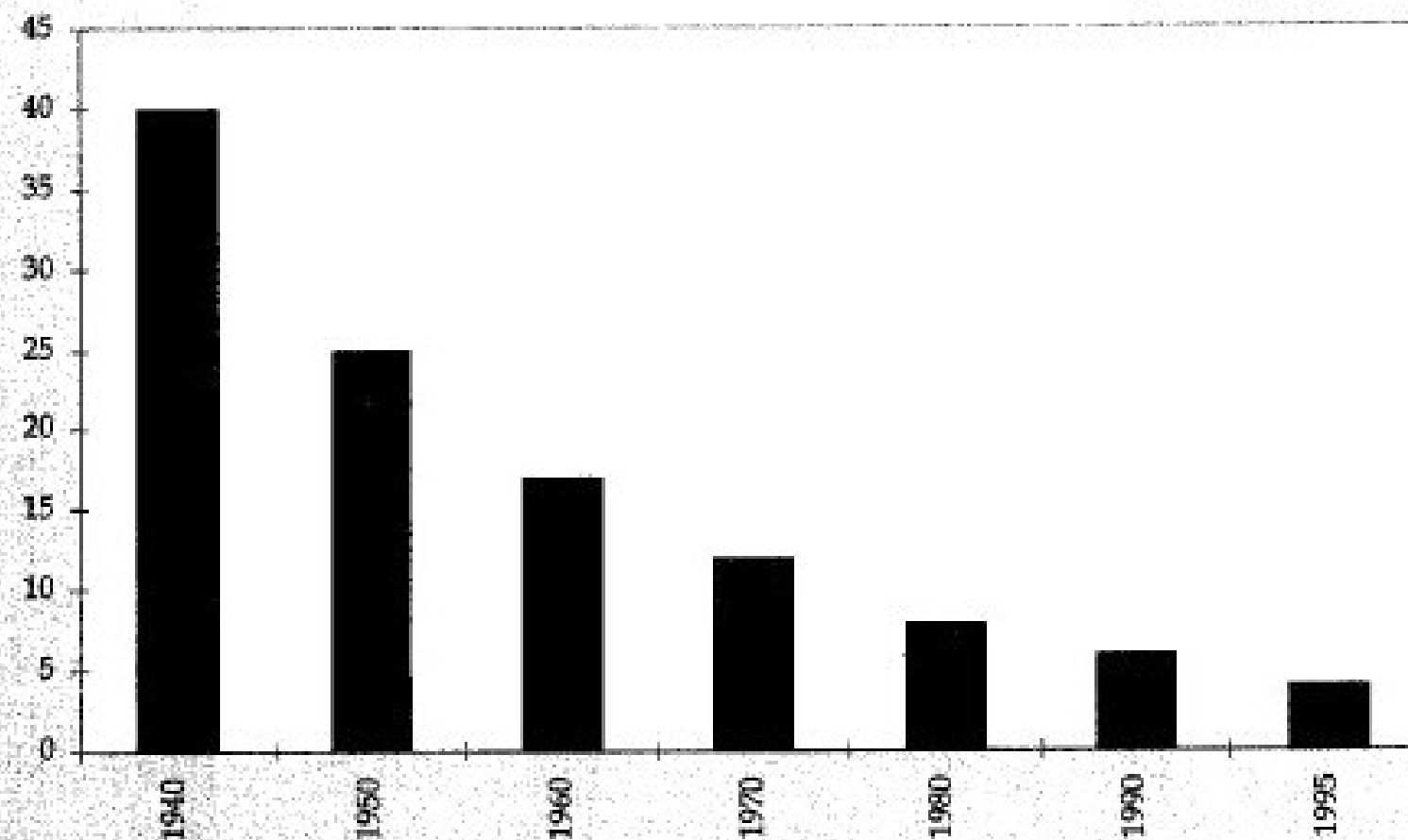
Vývoj mezinárodního obchodu

- Do 16. století
  - Různé způsoby organizace mezinárodního obchodu
  - Silné státy mají tendence k monopolizaci zahraničního obchodu
  - Postavení obchodníků
- Merkantilismus
  - Zahraničně-obchodní politika jako nástroj k prosazování národního zájmu
  - Snaha o přebytkovou obchodní bilanci a podpora produkce s vysokou přidanou hodnotou
- 19. století
  - Cobden-Chevalierova smlouva (1860), doložka nejvyšších výhod
  - Boom volného obchodu do roku 1873, pak relativně umírněný protekcionismus
  - Rozpad systému s první světovou válkou

Vývoj mezinárodního obchodu

- Mezi válkami
  - Neúspěšné snahy o opětovnou liberalizaci
  - Velká hospodářská krize – úplný rozpad systému, propad obchodu na 1/3 předkrizové úrovně!
  - Politika ožebrač svého souseda (Smooth-Hawley tarif)
  - Vytvoření regionálních bloků (imperiální preference, velkoprostorové hospodářství velká východoasijská sféra společného blahobytu)
- Vznik nového režimu po druhé světové válce
  - Položení základů současného multilaterálního systému, GATT, ITO
  - Postupné snižování překážek obchodu

GRAF 7.13 PRŮMĚRNÁ CLA NA PRŮMYSLOVÉ VÝROBKY (v %)

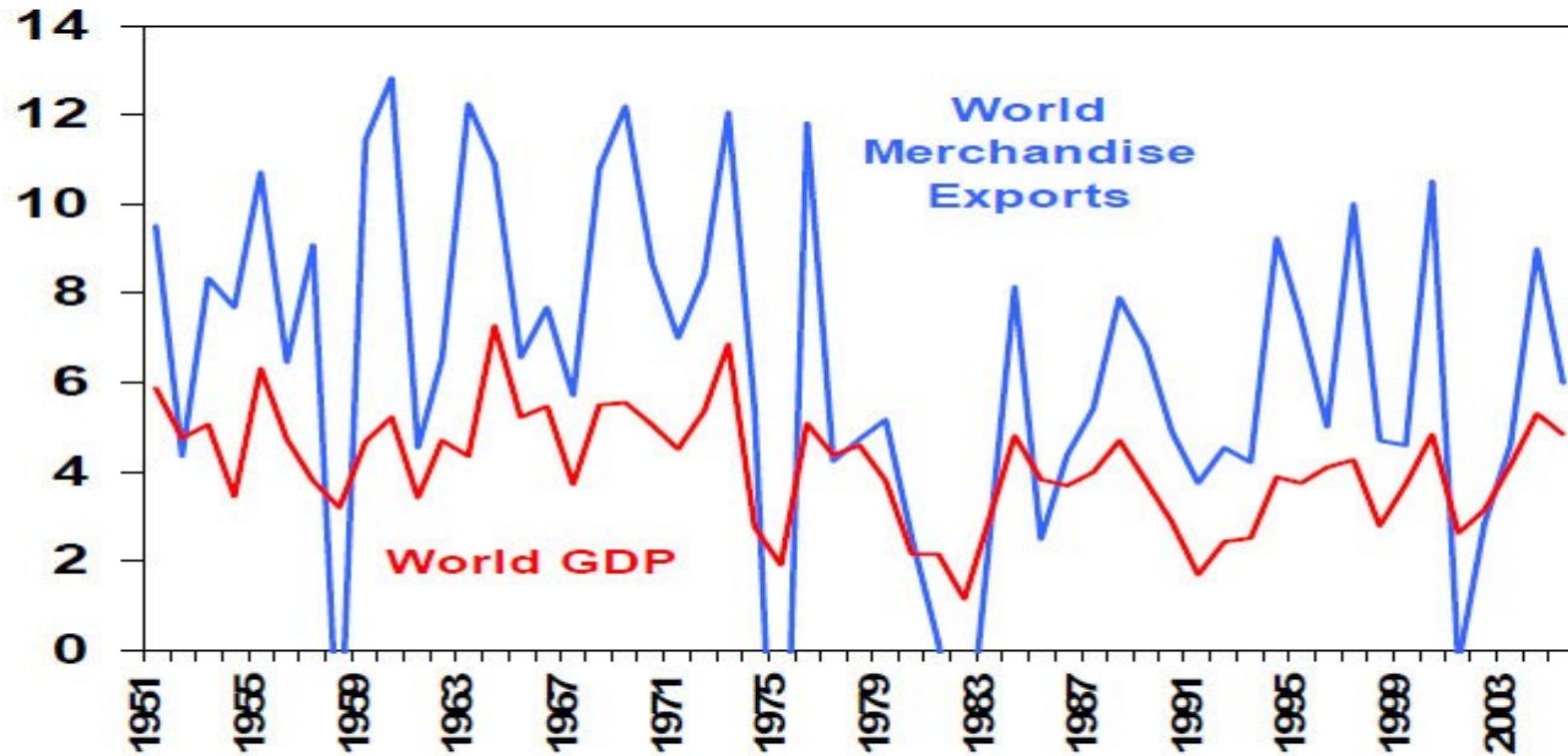

Zdroj: Dicken, Global Shift – Transforming the World Economy, 1998.

Vývoj mezinárodního obchodu

- 70. a 80. léta
  - Zpomalení dynamiky růstu mezinárodního obchodu
  - Mírný nárůst protekcionismu, netarifní překážky, dobrovolná vývozní omezení
- 90. léta – 2008
  - Opětovný nárůst dynamiky po roce 1989
  - Dokončení Uruguayského kola jednání GATT, vznik WTO
  - Vnesení nových témat (duševní vlastnictví – TRIP, služby, investiční opatření TRIM, standardy)
  - Masivní rozmach mezinárodního obchodu, globalizace
- Po roce 2008
  - krach posledního kola jednání WTO
  - Upevňování regionálních obchodních bloků (TTP, TTIP)
  - Pokles dynamiky mezinárodního obchodu

The Growth of World Trade and GDP: 1951-2005 (Annual percent change)

Source: WTO (World Merchandise Export Growth 1951-2005),
Maddison (GDP growth 1951-1970), IMF WEO (GDP growth 1971-2005)

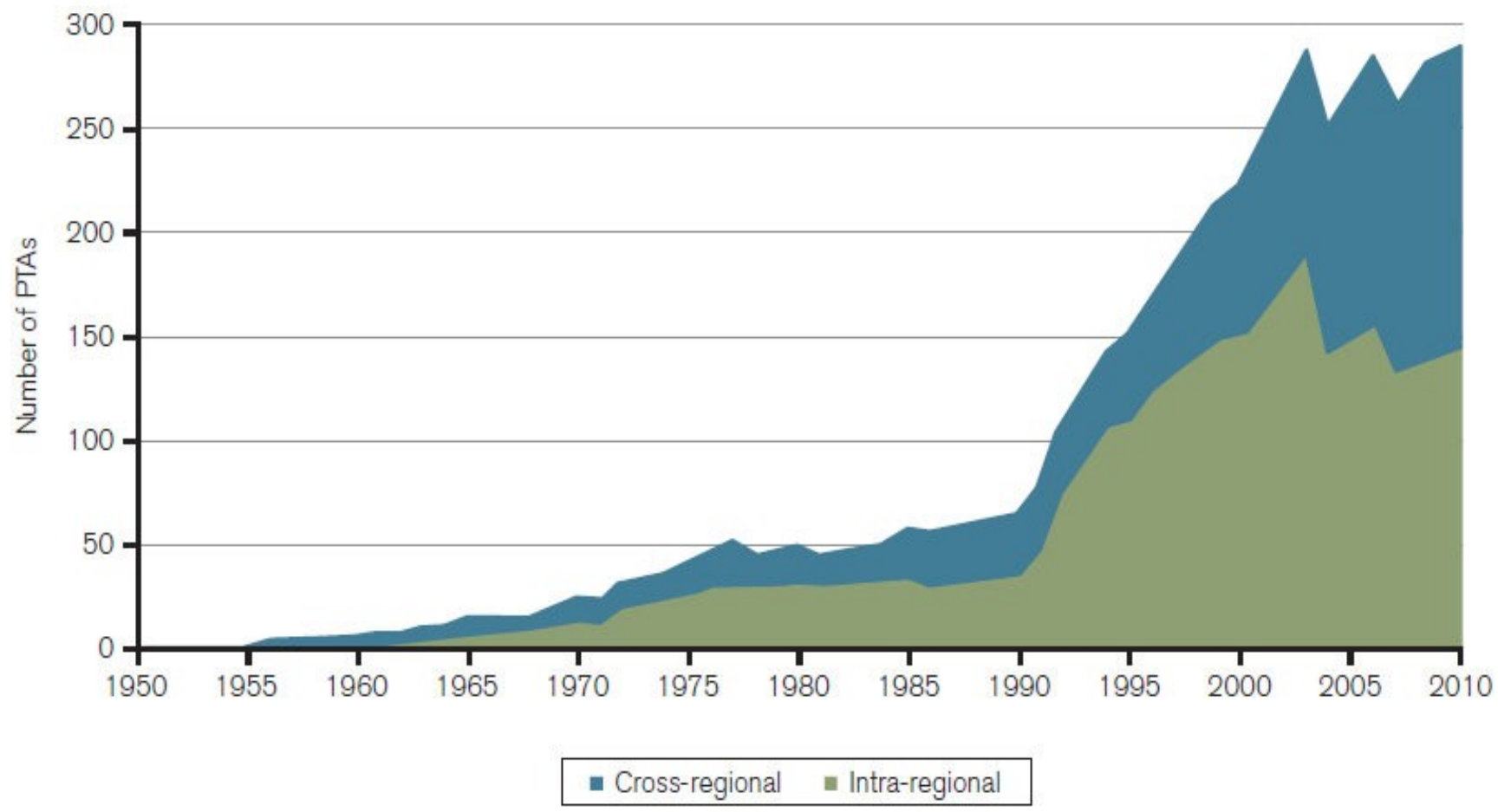

Světový obchod k HDP (%)

Zdroj: Světová banka

Figure B.2: Cumulative number of intra- and cross-regional PTAs in force, 1950-2010, notified and non-notified PTAs

Source: WTO Secretariat.